

ISSN 2406-2715 (Online) | Godina 2019. | Broj 18-19

Oblast koja Vas upućuje u prirodu

stručni časopis

PRIRODA VRATAK

onima koji sebe smatraju delom prirode



ODLAZAK U PRIRODU SA "CRNIM VUKOVIMA"

U pratnji Istočnoevropskog ovčara

LIŠAJEVI

Neobični prekriyači
kamenja i drveća u
divljoj prirodi

ZOONOZE

Bolesti prenosive
životinjama

KAJAKAŠKA TURA BEOGRADSKOM AKVATORIJOM

Vodenim putem po
"urbanoj divljini"

Ukratko o časopisu

Stručni časopis POVRATAK PRIRODI prvenstveno je bio osmišljen kao publikacija predmeta Aktivnosti u prirodi, osnovnih akademskih studija sporta i fizičkog vaspitanja, ujedno "prostor" namenjen stručnim tekstovima bogate ponude navedene tematike, za proširivanje osnovnih znanja studenata na ovom obrazovnom programu.

Sadržaj časopisa namenjen je za sve koji smatraju da pripadaju prirodi i da su njen integralni deo

POVRATAK PRIRODI je prostor u okviru koga se ujedinjaju svi entiteti fizičke kulture, mesto gde je prikazana sinergija sa naučnim disciplinama čiji je primarni zadatak proučavanje prirode i prirodnih pojava zbog lakšeg razumevanja njenog funkcionisanja, samim tim i njene najispravnije upotrebe.

Život u skladu sa prirodom

POVRATAK PRIRODI je mesto gde se prezentuju sportski sadržaji u prirodi, ekstremni sportovi, tipovi organizacije boravka u prirodi, veštine preživljavanja u prirodi, primenjene naučne discipline: ekologija, meteorologija, biologija i geografija, terenska medicina i dr. Pored navedenog, časopis nudi interesantne putopise koji nam otkrivaju prirodne destinacije skrivene daleko od pogleda redovnih posetilaca prirode, posmatrane kroz jednu sasvim drugu dimenziju: očima planinara, penjača, nautičara, ronilaca, veslača, padobranaca, letača...

POVRATAK PRIRODI je prostor gde se sve delatnosti ujedinjaju zbog ideje povratka prirodi

Ovo je prostor u kome je priroda prezentovana kao sredstvo fizičke kulture, na isti takav način na koji je fizička kultura prezentovana kao sredstvo zaštite životne sredine. Mesto gde se znanja i umenja aktivnosti u prirodi i poznavanja prirode usmeravaju ka ispravnoj "eksploataciji" životne sredine pod jedinom mogućom filozofijom - filozofijom održivosti.

Ispred svega sa zadatkom očuvanja prirode

Časopis ima zadatak da pruži informacije i prikaže interesantna iskustva posetilaca prirode, kako studentima sporta i fizičkog vaspitanja tako i svima onima kojima je profesionalna delatnost vezana za boravak u prirodnom okruženju, a prvenstveno svim iskrenim ljubiteljima prirode.

POVRATAK PRIRODI je mesto gde imate priliku da svoja interesantna iskustva iz prirode podelite sa drugim čitaocima

U nadi da ćete (p)ostati naši verni čitaoci i pronaći svoje interesovanje u nekom od ponuđenih tekstova iz navedenih oblasti, želimo Vam dobrodošlicu u prostor koji se može definisati kao "predvorje prirode", koje će olakšati da postanete njen redovni posetilac i korisnik.

Osnovni zadatak, kako pojedinačnih sadržaja, tako i celokupne tematike časopisa je da usmeri čitaoce da se "vrate" tamo gde pripadaju, Prirodi

Takođe izražavamo želju i nudimo mogućnost da postanete aktivni saradnik časopisa, ako smatrate da svojim sugestijama i učešćem možete uticati na poboljšanje njegovog kvaliteta (Vašim tekstovima i fotografijama) usko povezanim sa idejom ove publikacije.

Uvek spremni za saradnju

Ispred redakcije


dr. Vladimir Miletic



Impresum

STRUČNI ČASOPIS	POVRATAK PRIRODI
ISSN	2406-2715 (Online)
IZDAVAČ	Pro OUTDOOR Team, Beograd - Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Univerzitet u Beogradu
GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK	dr Vladimir Miletić - Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Univerzitet u Beogradu, Beograd
ZAMENIK GLAVNOG UREDNIKA	dr Željko Rajković - Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Univerzitet u Beogradu, Beograd dr Milinko Dabović - Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Univerzitet u Beogradu, Beograd
REDAKCIJA	dr Krasomenko Miletić, Beograd dr Irina Juhas - Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Univerzitet u Beogradu, Beograd dr Dejan Gavrilović - Brodarska škola, Beograd dr Hadži Miloš Vidaković - Fakultet za sport i fizičko vaspitanje Univerzitet u Prištini, Leposavić dr Zorica Pavlović Davidović - Bargos Loa, Beograd до Валентин Гарков - НСА "Васил Левски", София dr Nebojša Jotov - Gimnazija "Kirilo i Metodije", Dimitrovgrad dr Dragan Branković, Učiteljski fakultet Univerzitet u Beogradu, Beograd dr Vladimir Ilić - Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Univerzitet u Beogradu, Beograd Nenad Petronijević, Pro OUTDOOR Team, Beograd Kapetan bojnog broda dr Svetislav Šoškić - Vojna Akademija Univerziteta odbrane, Beograd Omar Ricardo Ortiz Gomez - Consejo Nacional del Deporte de la Education, A.C. Mexico Сергей Иванович Шлаблыко - Олимпијски комитет Белорусије, Минск Zoran Bogdanović, profesor - SRDI, Vancouver Branimir Leković, Beograd Stefan Jeremić - Putokaz, Podgorica Milenko Gordić, MSc - Pro OUTDOOR Team, Beograd Luka Tomić, MSc - Pro OUTDOOR Team, Beograd
SARADNICI	Jovan Memedović - Radio televizija Srbije, Beograd dr Ljiljana Tomović - Biološki fakultet Univerzitetu u Beogradu, Beograd dr Николай Панайотов - НСА "Васил Левски", София Radule Čović, Beograd Jelena Stojiljković, Beograd Dušan Lekić, MSc - X gimnazija "Mihailo Pupin", Beograd Bojan Ristić - Veterinarski specijalistički institut, Zaječar Nikola Jokić, profesor, Beograd Richard Hopkins - Off Road Driving School, Chepstow dr Milomir Trivun - Fakultet fizičkog vaspitanja i sporta Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Pale dr Nikola Stojanović - Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Univerzitet u Nišu, Niš potpukovnik Milorad Marković, Žandarmerija, MUP RS, Beograd Alexandar Peer, Salzburg Kosta Marinković, profesor, Gornji Milanovac
LEKTOR	Jovana Ivaniš
ILUSTRATOR	Tadija Popović
UREDNICI FOTOGRAFIJE	Petar Pavlović, Beograd Radule Čović, Beograd Nenad Petronijević, Beograd Simo Miletić, Toronto
KOORDINATORI PREVODILAČKOG TIMA	Jovana Ivaniš Aleksandar Vidić
KATALOGIZACIJA	Dragana Mihalović
TEHNIČKI UREDNIK	Tadija Popović
DIZAJN	Design Studio Vetavian, Mladenovac
ŠTAMPA	TLS, Beograd
ADRESA	Blagoja Parovića 156, 11030 Beograd Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Univerzitet u Beogradu, Beograd
TELEFONI	+381(11) 3531-062 +381(63) 8015-472
eMAIL	aktivnostiuprirodi@gmail.com
WEB PREZENTACIJA	www.aktivnostiuprirodi.com/casopis
PARTNERI	Portal PUTOKAZ, Podgorica "Sasvim prirodno" by Jovan Memedović JWP Group, Beograd Heli Production Filološki fakultet Univerzitet u Beogradu "Van dometa" by Ivica Drobac





TOADSTOOL HOODOOS
Lokacija Utah, USA
Fotografija Simo Miletic



“

PRIRODA JE
JEDINA KNJIGA
KOJA NA SVIM
LISTOVIMA
NUDI MNOGO
SADRŽAJA

- J. W. Goethe

10



16



26



22



LIŠAJEVI

Neobični pokrivači kamenja i drveća u divljoj prirodi

Mara STEPANOVIĆ ILIĆ

Naučnici su lišajeve svrstali u carstvo gljiva iako po svojoj anatomiji mogu biti između carstva protista i carstva gljiva. Anatomski gledano, lišajevi su izgrađeni od Fitobionta i zelene alge i Mikrobionta.

Boravak u prirodi naročito u planinama i iznad planinske zone, na kamenjarima, neće nas ostaviti ravnodušnim kada pronađemo i uočimo neobične biljke, **Lišaje**. Nauka koja se bavi ovom specifičnom grupom biljaka zove se *Lichenologija*.

Naučnici su lišajeve svrstali u Carstvo gljiva iako po svojoj anatomiji mogu biti između Carstva protista i Carstva gljiva. Anatomski gledano lišajevi su izgrađeni od Fitobionta (modrozeleno bakterije) i zelene alge (*Coccomyxa*, *Geocystis*, *Chlorella*, *Chlorosarcinia*...) i Mikrobionta (gljiva iz grupe *Ascomycetes*, *Basidiomycetes* i *Deuteromycetes*). Lišajevi u čiji sastav ulaze *Ascomycete* su mnogobrojni i zauzimaju velika prostranstva, a sa *Basidiomycetama* su malobrojni i ograničeni su na tropske predele.

Hife gljiva u sastavu lišaja su izmenjene, drugačijih osobina od onih gljiva koje žive slobodno u prirodi. Hife u sastavu lišaja su debelih zidova i postoje dve vrste hifa. Prve su hidrofilne, bubre i snabdevaju lišaj vodom, a druge su prožete lišajskim kiselinama, nekvašljive su i značajne su za

održavanje vazdušne atmosfere u telu lišaja. Alge koje ulaze u sastav lišaja drugačijih su osobina od onih koje žive slobodno, i najveći broj algi pripada zelenim algama, a manje modrozelenim bakterijama. U telu lišaja, alge obrezuju sloj takozvane gonidije. Alge su raspoređene u telu lišaja na dva načina: **homeomerni** raspored algi, gde su ćelije algi razbacane po talusu, ravnomerno bez naročitog reda i **heteromerni** raspored ćelija algi, gde se grupišu u gonidijalni sloj. Homeomerna građa je češća kod korastih lišajeva, a heteromerna građa je češća kod listastih i žbunastih. Alge obavljaju proces fotosinteze i snabdevaju zajednicu organskim materijama. Intenzitet fotosinteze je slab, što je razlog sporog rasta lišaja. Sam proces fotosinteze kod lišajeva zavisi od vodnog balansa, a vodni balans zavisi od uslova spoljašnje sredine. Telo lišaja prima vodu u vidu vodene pare iz vazduha u obliku rose ili preko padavina.

Sluzavi lišajevi brzo apsorbuju vodu što stvaraju preko debelog gonidijalnog sloja. Nesluzavi lišajevi sporije apsorbuju vodu i to vrše preko debelozidnih hifa koje u vodi bubre. Samo sprovođenje vode kroz talus lišaja vrši se kapilarno, kroz prostore između hifa kao i samim bubrenjem hifa. Kada lišaj

izgubi znatne količine vode tada prelazi u stanje prividne obamrlosti – anabioze. U takvom stanju može ostati više meseci, a da pri tome ne izgubi vitalnost, već sa nastankom povoljnih uslova iz stanja anabioze, pređe u stanje bioze. Sa vodom lišaj prima i mineralne materije u rastvorenom stanju preko površine talusa, gde mineralne materije dospevaju u obliku mineralne prašine. Deo mineralnih materija lišaj doprema iz stenovite podloge koju razgrađuju lišajskom kiselinom, što dovodi do drobljenja stena i oslobađanja mineralnih soli. Lišajevi kao veoma specifičan organizam nastali udruživanjem algi i gljiva u korisnu zajednicu u kojoj oba člana imaju korist, naziva se mutualistička simbioza. Tako nastaje novi organizam sa novim osobinama koje nemaju ni jedna ni druga grupa udruženih organizama. Novonastali organizam – lišaj, je specifičan u morfološkom, anatomskom i ekološkom smislu.

Morfološke osobine lišaja su određene izgledom talusa i u odnosu na talus razlikujemo tri osnovne forme:

1. Korasta forma – krustozna,
2. Listasta forma – filozna,
3. Žbunasta forma – fruktozna.
4. Prelazna forma.

Sva navedene forme imaju specifičnu boju, od žute, crvene, zeleno-sive, do crne. Boja potiče od lišajskih kiselina (kojih je otkriveno do 230), specifičnih pigmenata, soli, (naročito soli gvožđa) i podloge na kojoj se razvijaju. Lišajске kiseline su svojstvene samo lišajevima. Kiseline se sakupljaju u hifama, a na površini hifa luče se i formiraju zrnasta, štapolika i kristalna telašca različitih boja ili bezbojna. Lišajске kiseline se koriste i u deteminaciji lišaja.

Korasti lišajevi su najmnogobrojniji i u odnosu na sve do sada otkrivene vrste (8 do 20 hiljada) čine 80% poznatih vrsta. Njihov talus je čvrsto priljubljen za podlogu, a često urastaju u samu podlogu svojim delom talusa. Najviše rastu na kamenitim podlogama, betonu, mermeru i na stablu drveća (jova i lipa). Anatomski pripadaju homeomernom tipu građe, što je jednostavniji tip građe. U našoj zemlji česte su plitličara (*Rhizocarpon geographicum*, *Xsantoria elegans*, *X. sorgoiata*, *X. parietina*, *X. polucarpa*, *Caloplaca* spp, *Physcia* spp i sl.).

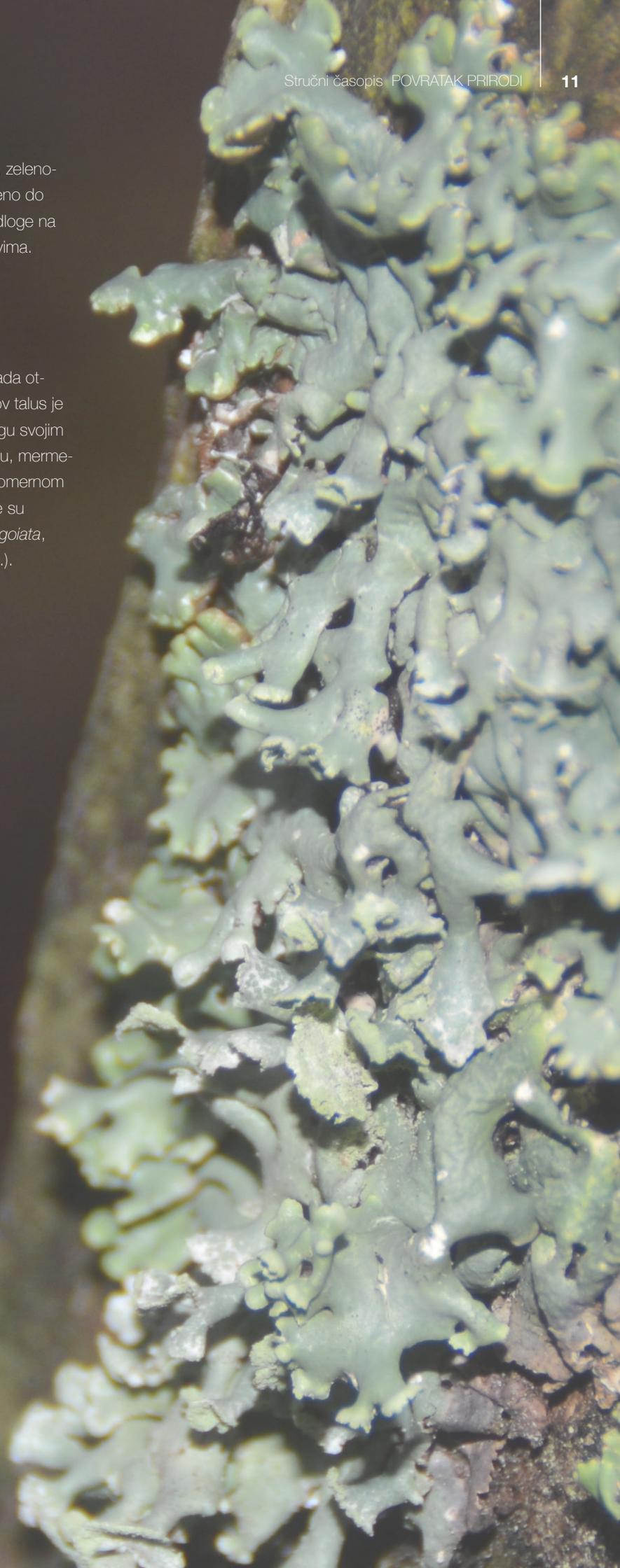
Listasti lišajevi imaju listaste režnjevite ploče, sa razvijenom gornjom i donjom korom. Za podlogu su pričvršćeni hifama gljiva u obliku končastih izraštaja, takozvani rizoidi ili kratkom drškom – gomfa. Poznata vrsta u našoj zemlji je **Plućnjak** (*Lobaria pulmonaria*) koji naseljava koru lišćarskog drveća, *Peltigora* sp., *Colemu* sp.

Žbunasti lišajevi su morfološki na najvišem stepenu diferencijacije talusa. Talus liči na žbuniće sa debljim i tanjim delovima, ponekad skoro končasti za podlogu su vezani gomfom u zavisnosti od same podloge. Najčešće obrastaju zemljište krajnjeg severa gde grade biome, **Tundre** i u brdsko-planinski predelima gde je čist i vlažan vazduh. Poznata vrsta u tim predelima je *Usnea barbata*. U krošnjama četinarskog drveća razvija se **Gorovez** u velikoj masi i može ugroziti stablo četinara svojim prisustvom.

Prelazne forme nastaju kombinacijom korastog i listastog talusa ili listastog i žbunastog talusa.

Razmnožavanje lišaja

Lišajevi se razmnožavaju isključivo bespolno na više načina, a što zavisi od uslova staništa. Najčešće kada talus lišaja pređe u stanje anabioze, talus postaje krt, lako se kida i tada vetrom ili vodom delovi talusa bivaju skinuti i razneti na okolna staništa. Kada nađu povoljne uslove njihov talus se regeneriše u nov organizam. Soredijama se razmnožavaju većina lišajeva. Soredije su mikroskopska telašca,





podsećaju na loptice koje čine ćelije algi, gusto obavijene hifama. Kada se obrazuju u velikoj masi kora lišaja puca, telo lišaja izumire, a soredije raznosi vetar ili kiša.

Soredije su specifične za svaku vrstu lišaja i koriste se u determinaciji.

Izidije se formiraju na vršnoj strani lišaja i imaju oblik prostih ili granatih izraštaja, tamnije boje od ostalog dela talusa. Izraštaji su izgrađeni od algi i hifa i imaju intenzivniju fotosintezu zbog većeg broja algi. Vetar i kiša ih takođe otkidaju i raznose, obezbeđujući njihovo razmnožavanje.

Ekologija lišaja

Za lišajeve može se reći da su **kosmopolit-ski** organizmi, rasprostranjeni od Antarktika do Arktika. Najbrojniji su u umerenim

oblastima, a manje brojni u tropskim predelima zbog velike koncentracije viših biljaka. U tim predelima javljaju se i na površini listova, osim na stablu i na krošnji kao epifite. Najviše su prisutni na kamenjarima iznad planinske zone gde čine pionire vegetacije, a na krajnjem severu obrastaju velika prostiranja zemljišta gradeći tundre. U ovim oblastima zahvaljujući lišajevima moguć je život ljudi, domaćih i divljih životinja. Kada su u pitanju stenovite podloge, lišajevi mogu biti na podlogama od krečnjaka i takve grupe označene su kao kalcifilne, lišajevi koji rastu na stenama bez kalcijuma – kalcifobne ili indiferentne, a neke grupe rastu na silikatnim staništima.

Na stenovitim podlogama lišajevi svojim lišajskim kiselinama razlažu stene, usitnjavaju ih, drobe i tako stvaraju uslove za naseljavanje mahovima kao sledeće

grupe stanovnika koje krče put papratima i drvenastim biljkama. Lišajevi sporo rastu do 1cm godišnje pod uslovom da je podloga stabilna i nepromenjena. Do sada su lišajevi opisani u 20000 vrsta. U našoj zemlji opisano je oko 2500 vrsta.

Značaj lišaja i upotreba

Lišaji su pioniri vegetacije jer naseljavaju gole stene, menjaju ih, obogaćuju humusom i pripremaju ih za naseljavanje drugih grupa organizama, kako viših biljaka tako i životinja, gradeći ekosisteme.

U hladnijim predelima (na primer **Island**) lišajevi sa mahovinama služe kao hrana životinja, a sami lišajevi kao hrana ljudima. Jedna od poznatih vrsta lišaja koja se koristi za spremanje hleba jer ima dosta skroba je *Lecanora esculenta*. Vrsta *Cetraria Island-*

“

Lišaji su pioniri vegetacije jer naseljavaju gole stene, menjaju ih, obogaćuju humusom i pripremaju ih za naseljavanje drugih grupa organizama.

ica koristi se za jelo ali prethodno se mora ukloniti lišajska kiselina. U ishrani irvasi najčešće pronalaze pod debelim snežnim pokrivačem zahvaljujući jakom mirisu vrstu *Clandonia randiferina*. Pored ove vrste irvasi se hrane vrstama *Usnea*, *Cetraria*...

Neke vrste koriste se u proizvodnji parfema kao što je na primer *Eremia prunasti* jer sadrži aromatične materije. Vrsta *Rocella* (mediteranska) koristi se za proizvodnju lakmus papira. Ista vrsta koristi se i za proizvodnju boja (žute i crvene), koju stanovnici krajnjeg severa koriste za bojenje tkanina.

Lišajevi se takođe koriste i za proizvodnju lekova i u kozmetičke svrhe, pa su našli primenu i u humanoj medicini.

Fotografije lišajeva

POKRIVAČ KORE DRVEĆA (*Evernia prunastri*)
Lokacija Radanci, Srbija
Fotografija Vladimir Miletić





VAN DOMETA

Audio magazin o povratku prirodi i aktivnostima na otvorenom. U ovoj emisiji pričamo kako da na najbolji (a bezbedan) način uživamo u svemu što nam je priroda dala. Gosti emisije predstavljaju svoje aktivnosti u prirodi, a emisija promoviše i podržava i manje poznate sportove i hobije koji imaju sve više poklonika.

VAN DOMETA

Otkriva zanimljive destinacije koje su nam (lako) dostupne, kao i opremu za aktivnosti u prirodi, a sa stručnjacima razgovoramo o blagodatima boravka na otvorenom. Podržavamo podizanje ekološke svesti, kao i borbu protiv svake vrste krivolova.

Lao Ce, jedan od najznačajnijih kineskih filozofa, rekao je da "Put od hiljadu milja mora početi prvim korakom", a mi vam pomažemo da napravite taj prvi korak i da on bude siguran.

Emisija

VAN DOMETA

emituje se svake nedelje od 10 do 11 sati
na 93,7 - Radio Laguna.

Autor i voditelj je
Ivica Drobac

ODLAZAK U PRIRODU SA “CRNIM VUKOVIMA”

U pratnji Istočno evropskog ovčara

Marko DREKALOVIĆ, MSc
Black Wolf Serbia, Topola

Istočno evropski ovčar, inače pas ruskih specijalnih jedinica, koji izgledom i konstitucijom neverovatno podseća na svog dalekog pretka, vuka. Ova rasa je nastala u tadašnjem Sovjetskom savezu za potrebe Crvene Armije.

Cilj ovog članka je da se predstavi pasmina *Istočno evropski ovčar*, inače pas ruskih specijalnih jedinica, koji izgledom i konstitucijom neverovatno podseća na svog dalekog pretka, vuka. Ova rasa nastala je 1930. godine u tadašnjem Sovjetskom savezu za potrebe Crvene Armije. Osnovni cilj bio je stvoriti rasu koja neće imati problem displazije (deformacija niskih kukova), a koja će pri tome imati znatno veću mišićnu masu kao i celokupnu dimenziju tela i glave. Ženke ove rase dostižu težinu od 40 do 50 kilograma, dok mužjaci ostvaruju neverovatnih 55 do 70 kilograma sa 72 do 74 cm visine.

Prilikom stvaranja ove rase, verovatno je najveći izazov zahtevao da novi psi mogu podneti ekstremne hladnoće Sibira i ostalih zabačenih delova Rusije u čemu se uspelo. Ukrštanjem najkvalitetnijih čistokrvnih nemačkih ovčara i ruskih izvornih rasa (takođe i srednje-azijskog ovčara), stvorena je rasa koja će kasnijih godina verno služiti potrebama vojske, specijalnih jedinica i tajnih službi, tačnije KGB-a. Od tada pa do danas, ovaj pas predstavlja simbol Ruske Federacije.



NERAZDVOJINI TIM NA VODI
Fotografija Vladimir Miletić

SNEŽNI SKOK
Fotografija Marko Drekalović



Tokom Drugog Svetskog rata Istočno evropski ovčar korišćen je za detektovanje mina i eksploziva, odbranu granica, ali i učešće u spasilačkim operacijama. Za ovaj heroizam u Rusiji ga smatraju *Country's most patriotic dog*. Vođeni svim navedenim, odlučili smo da upravo takav karakter rase pasa predstavimo i na našim prostorima. Međutim, naše potrebe i stil življenja su malo drugačiji od navedenog vojno-bezbednosnog, a osnovni motiv je bio potreba za intenzivnim boravkom u prirodi, gde se između oba navedena na neki način našla jedna logična veza.

Ujedno, porodica koja bi udomila jednog ovakvog člana u jednom dobija i svog zaštitnika i ljubimca. Može se naglasiti da bi njihova primarna namena bila (što i jeste),

potreba za što češćim boravkom u prirodi: šumi, planinama, potocima, rekama, livadama, pašnjacima, vinogradima... Ujedno i buđenje instinkta čoveka kako bi duša bila potpuna i nalazila svoj put i spajanje sa Bogom u ambijentu koji je On kreirao, a to su priroda i životinje kao njen neizostavni deo.

Takav jedinstveni mir i zov prirode (često i potpune divljine) nalazimo u Šumadiji pod brdom Oplenac, koji svakodnevno obilazimo kao i okolne planine kao što su Rudnik, Bukulja ili Kosmaj. Pored toga, leti neizostavno posećujemo našu planinsku lepoticu Taru i njeno jezero Perućac. Leglo „Crnih vukova“ je od starta socijalizovano, odrastali su sa decom i drugim životinjama pa nam to omogućava savršeni boravak u društvu prijatelja i ljudi sličnih afiniteta.

“

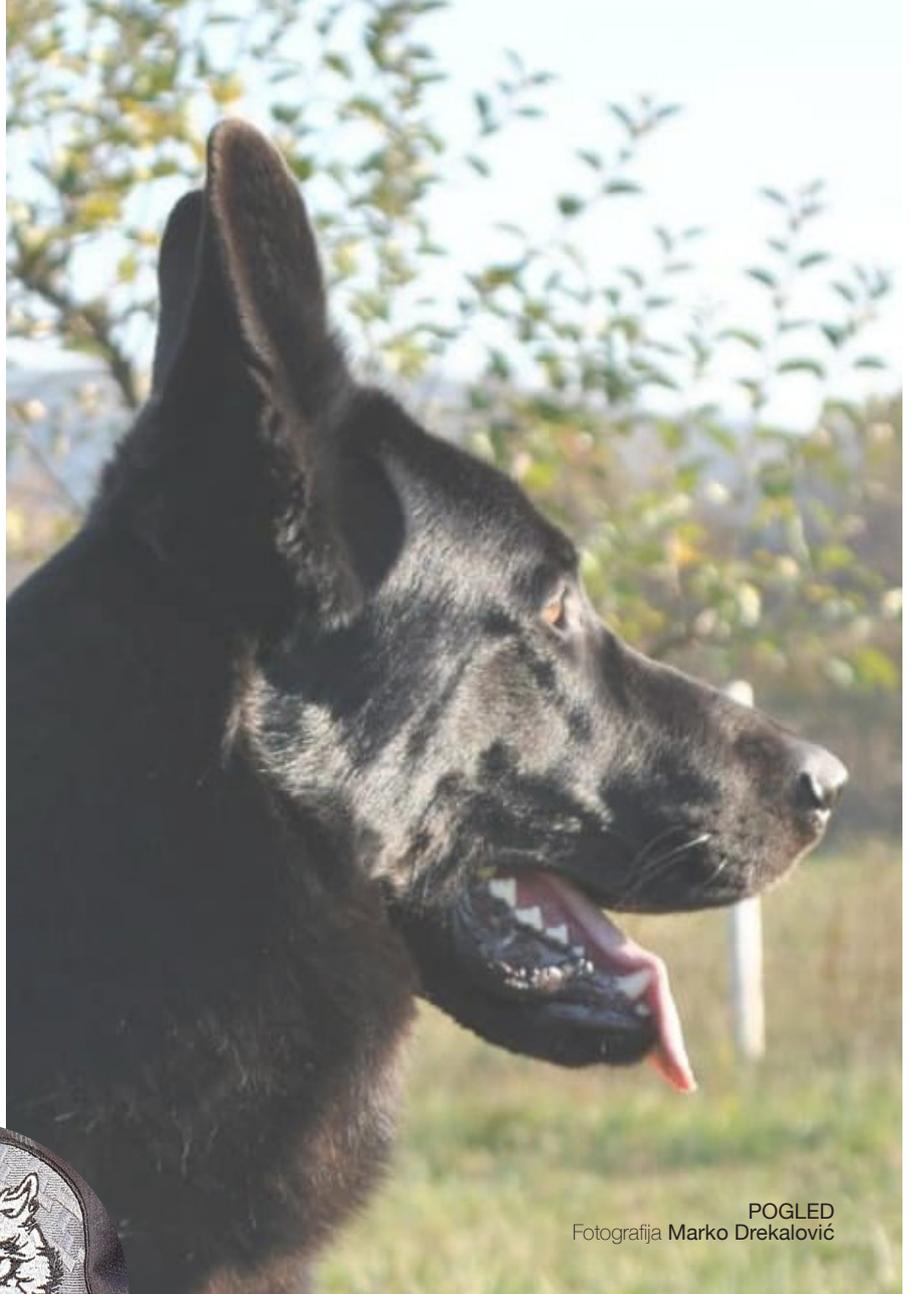
Realizacija aktivnosti u prirodi sa „crnim vukovima“ predstavljaju gotovo neizostavnu rutinu i to je ono što je primarni zadatak koji nas čini ponosnim!

Realizacija aktivnosti u prirodi sa „crnim vukovima“, kao što su plivanje, planinarenje, obilazak kulturne baštine, spasilačke akcije, šetnja i igranje sa decom predstavljaju gotovo neizostavnu rutinu i to je ono što je primarni zadatak koji nas čini ponosnim!

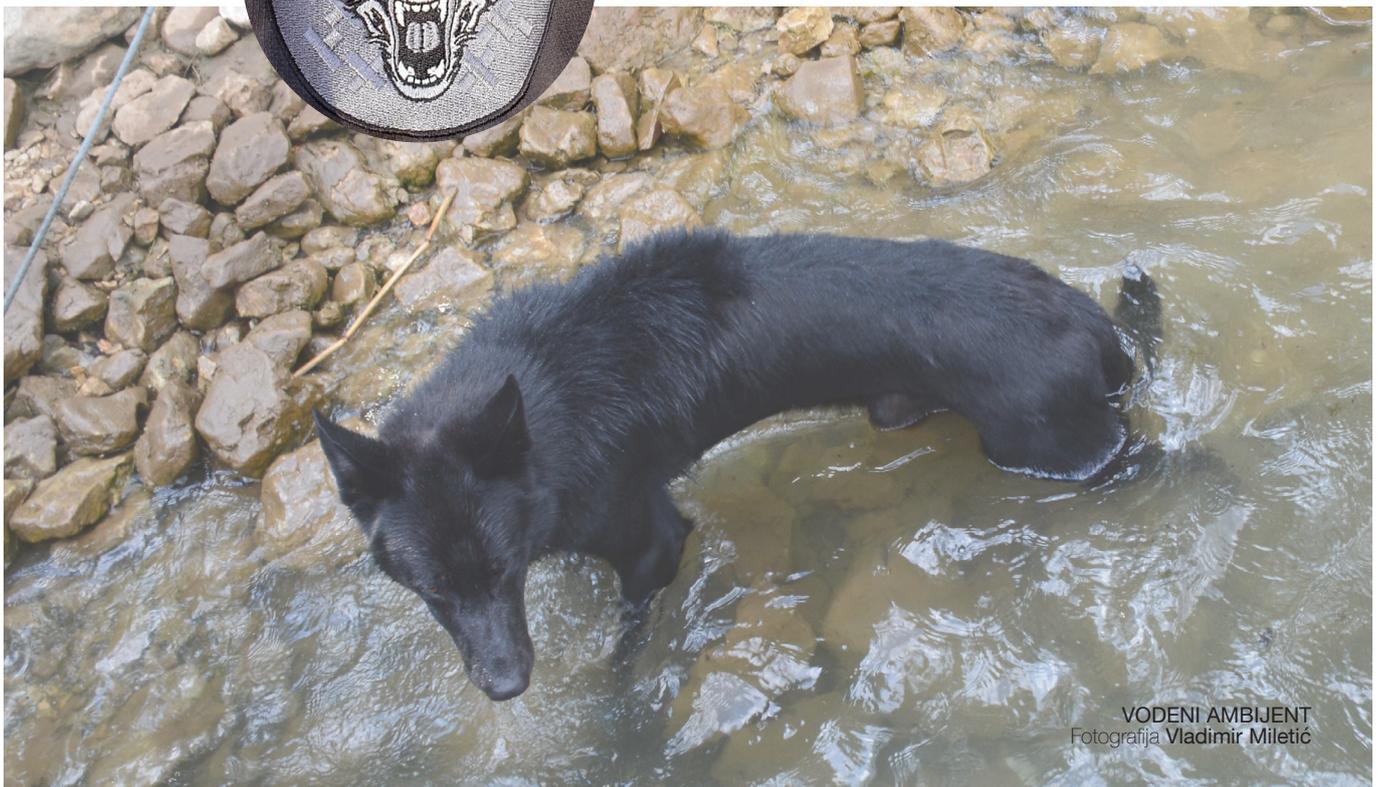
Naša vizija i cilj u budućnosti jeste upravo takav, da kroz odnos i spajanje sa životinjom, čovek ponovo vrati sebe prirodi i mestu iz kog su potekli njegovi preci, a to su ruralna mesta u srcu prirode. Izvorišta pitke vode, čist vazduh bogat kiseonikom, hrana koju nam pruža majka priroda su osnovni resursi kojima smo se vodili, a kojima nas „crni vukovi“ instinktivno vode. U ovom cilju smo u mnogome i uspeli jer smo svoje prvo leglo štenaca za sada uspeli rasprostraniti po ostalim delovima Srbije, pa se tako naši psi nalaze i na jugu Srbije, zatim planini Zlatibor, okolini Fruške Gore, Kragujevcu i Beogradu. Ovim udomljavanjem širom Srbije smo praktično nastavili misiju povratka prirodi gde su glavni „akteri“ u ovoj misiji upravo štenci „crnih vukova“.

Detaljnije informacije o nama možete pronaći na mrežnoj prezentaciji kojoj se može pristupiti putem sledećeg linka

<https://blackwolf-serbia.com>



POGLED
Fotografija Marko Drekalović



VODENI AMBIJENT
Fotografija Vladimir Miletić

EKOD

PROGRAMI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

OVA
PUBLIKACIJA
ULAZI U
SASTAV
PROJEKTA
PROGRAMI
ZAŠTITE
ŽIVOTNE
SREDINE,
EKOD

ZOONOZE

Bolesti prenosive životinjama

dr Bojan RISTIĆ, vet. spec.

Veterinarski specijalistički institut "Zaječar", Zaječar

Pored niza faktora koji mogu dovesti do ugrožavanja zdravlja i života posetilaca prirode, moguće je suočavanje i sa onim "nevidljivim" opasnostima.

Boravak u prirodi pored svojih lepota i pozitivne strane na čoveka čine i opasnosti. Opasnosti su veoma su različite i zavise od mnogih faktora pa ih na osnovu toga poznavajući prirodu dele prema ustaljenom kriterijumu na subjektivne i objektivne opasnosti.

- Pod subjektivne opasnosti ulaze: loša fizička i psihička pripremljenost, preceinjavanje ličnih mogućnosti, nepažnja, neuvežbanost, lakomislenost, nepoznavanje terena i uslova koji vladaju na njemu i slično.
- Objektivne opasnosti javljaju se nezavisno od čovekovog delovanja i tu spadaju: atmosferske pojave (oluja, sneg, grad, kiša, magla), kameni odroni, klizišta, sunčevi zraci, divlje životinje, litice, nabujala reka, lavine, otrovne gljive i životinje.

Pored svih nabrojanih faktora koji mogu dovesti do ugrožavanja zdravlja i života posetilaca prirode, moguće je suočavanje i sa onim "nevidljivim" opasnostima koje se skrivaju u živim bićima, a da toga nismo ni svesni. Ovaj vid opasnosti mogao bi

se svrstati u podkategoriju opasnosti od životinja.

Naime zarazne bolesti koje prelaze sa životinja na čoveka i obrnuto nose specifičan naziv, *zoonoze*. Zoonoze kao bolesti se mogu preneti direktnim kontaktom sa životinja na čoveka ali i kontaktom osobe sa inficiranom hranom ili vodom. Svako konzumiranje hrane neopranim rukama ili vode sa neproverenih izvora može dovesti do potencijalne infekcije.

Uzročnici u prvom redu kruže među životinjama i povremeno se prenose i na čoveka. Čovek se može zaraziti ugrizom ili ogrebotinom, kontaktom sa slinom, izmetom, mokraćom ili putem hrane. Glavnim rezervoarom za širenje zoonoza smatraju se sledeće vrste životinja:

- glodari,
- šumski miševi i
- voluharice.

Pored gore navedenih uzročnici zoonoza takođe mogu biti: bakterije, virusi, paraziti, gljivice, rikecije i prioni

Pod zoonozama se podrazumevaju sledeća patološka stanja: *Antraks*, *Ptičiji*

grip, *Bruceloza*, *Ehinokokoza*, *Histoplazmoza*, *Kuga*, *Leptospiroza*, *Lajšmanioza*, *Q groznica*, *Trihinelozna*, *Tuberkuloza*, *Tularemija*, *Kampilobakterioza*, *Besnilo*, *Ebola*, *Malarija*, *Salmoneloza*, *Toksoplazmoza*, *Tifus*, *Lajmska bolest* i *Šuga*.

Postoje određena pravila u toku razvoja zaraznih bolesti. Kada u organizam dospe dovoljan broj specifičnih mikroorganizama do razvoja znakova bolesti protekne izvesno vreme koje se naziva period inkubacije.

Shodno ovome treba imati na umu da izbor hrane i higijena igraju značajnu ulogu u sprečavanju svih navedenih bolesti. Ovo se posebno odnosi na ljude koji često borave u prirodi i imaju kontakta sa neposrednim prirodnim okruženjem pod koje spada flora i fauna.

“

Zarazne bolesti koje prelaze sa životinja na čoveka i obrnuto nose specifičan naziv, zoonoze

ELEKTRONSKA
VERZIJA
STRUČNOG
ČASOPISA
**POVRATAK
PRIRODI**

ČUVAJMO
PRIRODU
ZBOG
TOGA
ŠTO JOJ
PRIPADAMO



KAJAKAŠKA TURA BEOGRADSKOM AKVATORIJOM

Vodenim putem po “Urbanoj divljini”

Igor MIHAILOVIĆ, MSc
OŠ “Dušan Vukasović - Diogen”, Bečmen

Upoznavanje svog grada pogledom sa reka, veslačkim turama predstavlja retku simbiozu fizičke aktivnosti, zabave, druženja i avanturizma.

U današnje vreme iako to često nismo svesni aktivnosti u prirodi su postale jedan od dominantnih vidova fizičke aktivnosti. Kada čovek u uslovima života koji mu nameće brzi ritam, ima sve veću potrebu da se posveti sebi i svom zadovoljstvu kroz prostor fizičke kulture koje mu omogućava da popravi svoje opšte zdravstveno stanje i da se oslobodi stresa. Jedan od takvih vidova predstavlja i veslanje. Činjenica da je ono vezano za prilagođene vremenske uslove, ali promena fizičke aktivnosti doprinosi razbijanju stereotipnog vežbanja. *Sledbenici višestranog treninga, izgradiće solidnu osnovu i izbeći povrede prenaprezanjem, monotoniju i ustajalost u treningu.*

Upražnjavanje veslanja ima još jednu komponentu koja utiče ne samo na rekreativca, a to je i duhovna. Zašto baš ona? Zato što je pogled sa reke potpuno nova dimenzija doživljaja svoga grada. Sve ono što smo vizuelno registrovali više puta i utvrdili kao svoj doživljaj pogledom sa mostova

prelazeći isti nekim vidom prevoza, dobija potpuno drugi smisao na samoj vodi. On zaista deluje iznenađujuće prijatno, na momente i nestvarno. U takvoj situaciji se često zaboravi i na umor koji je neminovan nakon nekog vremena, jer opčinjenost novim iskustvom preovlađuje u tom trenutku.

Prirodne lepote Beograda se mogu upoznati i na najlepši način. Kajakaštvo kao aktivnost omogućava svim uzrasnim grupama i ljubiteljima prirode da kroz dugačiju perspektivu dopune svoja znanja, stvore predstavu o svom gradu sa reka, obogate svoju dušu i sami stvore jednu vrstu pustolovine. To će zasigurno biti i neka vrsta hrane za dušu, koja uz prenošenje iskustva donosi popularizaciji ovog sporta kako u rekreativnom formi, tako i usmerenoj fizičkoj aktivnosti. U bilo kom obliku, veslanje u kajaku ili kanuu utiče na razvijanje svih grupa mišića i povećava kapacitet pluća.

U poslednje vreme u Beogradu, na Savi i Dunavu je intenzivirana ponuda veslačkih





SAVOM KA DUNAVU
Lokacija Reka Sava, Srbija
Fotografija Vladimir Milić



DODIR URBANOG I DIVLJEG
Lokacija Ostrvo Lido, Dunav, Srbija
Fotografija Vladimir Milić

tura za rekreativce. Iskusni kajakaški instruktori početnicima omogućavaju kratku obuku, uz pristupačne cene za pojedinačno ili veslanje u paru. Kolika je potreba ljudi za ovim vidom rekreacije, pokazuje jedno istraživanje koje je izvedeno maja 2014. godine. Tom prilikom anketirano je 100 zaposlenih lica različitog uzrasta. Njih 94 je izjavilo da im je fizička aktivnost veoma bitna. Od 80-oro koji su bili zainteresovani za veslanje kao vid rekreacije čije bi finansiranje pokrila firma, 43-je bi upražnjavalo ovu aktivnost dva puta nedeljno, a njih 37 tri i više puta.

Kajak kao prevozno sredstvo na vodi je siguran i udoban. Od opreme su dovoljni samo šortc, majca, patike, po mogućstvu kaciga i sigurnosni prsluk (dobija se na licu mesta). Preporuka je da se nosi i nepromočiva kesa za lične stvari, kao i rezervna odeća. Ako smo se pripremili i opremili, možemo započeti našu hedonističku turu. Svaka tura zavisi od vremena, interesovanja, fizičke spreme, i na kraju novca (koji je i najmanje bitna stavka). One se organizuju individualno ili grupno, a shodno tome su ograničene od 30 minuta do 3 sata. Za početnike sa slabijom kondicijom se preporučuje da početna veslačka aktivnost bude 30 minuta. Taj period će biti sasvim dovoljan za upoznavanje sa plovilom, rekam i njenim osobenostima, ličnim mogućnostima i potvrdom interesovanja za ovim vidom sportske aktivnosti.

Nakon toga se vreme provedeno u "čamcu" može produžavati. Duži vremenski period omogućava kvalitetnije i sadržajnije upoznavanje sa prirodom, njenim lepotama, znamenitostima, tajnama koje su nadahvat ruke i proširenje svojih vidika.

Jedna od dužih tura prilikom koje možemo povezati dva osnovna segmenta, svoju sposobnost izdržljivosti i "klasično" upoznavanje Beograda sa reka može započeti sa Ade Ciganlije, tj. od VK "Grafičar", a završiti kod VK "Zemun". Uz preduslov da smo opremljeni i obučeni, možemo kretni. Pošto počinjemo veslati na Savi, naše

IZMEĐU DVA LIDA
Lokacija Ušće Save u Dunav, Srbija
Fotografija Vladimir Miletić



opterećenje nije i ne treba da bude veliko (zapamtimo da prvenstveno uživamo, pa tek se onda bavimo fizičkom aktivnošću). Sava nam sama to dozvoljava, jer je ona u tom toku mirna i bez većih rečnih struja (osim ako tu idilu ne naruši prolazak nekog skutera ili glisera). Do ušća u Dunav pozdraviće nas čak šest mostova. Iako je Most na Adi najnoviji, svaki od njih ima svoje čari kada se pogled usmeri sa vode. Zato je u toj "avanturi" skoro neophodno imati foto aparat ili makar mobilni telefon, kako bi se zabeležilo nezaboravno iskustvo. Iznenadiće nas nekoliko uvala koje nas mame svojom zavodljivošću, a bile su nam neprimetne sa istih tih mostova.

Mnogobrojni splavovi koje ćemo upoznati iz drugačije perspektive, kao i srdačni ljudi

na njima za koje smo mislili da im se izgubio svaki trag u današnjem vremenu opšte otuđenosti. Približavajući se Ušću i Kalemegdanu, našu veslačku tehniku i mišićnu silu sada moramo prilagoditi našem brzom Dunavu.

Onaj deo gde se Sava uliva u njega moramo savladati veoma oprezno zbog specifičnih struja, a nastavak vožnje najsigurnijim putem uz samu obalu Ratnog ostrva. I tako sve do Lida uz kraću pauzu, sabiranje dotadašnjih utisaka, rešavanje eventualnih problema, osveženje, po koja fotografija i kretanje ka konačnom cilju.

Zbog nasipa koji je pre koju godinu urađen na Zemunskom keju, rečne struje između njega i Lida su pojačane, a time i povećana mogućnost češćeg plavljenja našeg

kupališta. Zato prelazimo na zemunsku stranu i polako završavamo našu avanturu koja je trajala oko tri sata.

Nakon sređivanja opreme i odmora, polako krećemo svojim kućama prepuni utisaka sa konstantnim pitanjem:

"Kada ću opet?"

“

Približavajući se Ušću i Kalemegdanu, našu veslačku tehniku i mišićnu silu sada moramo prilagoditi našem brzom Dunavu.



Pro
OUTDOOR
Team

U ZAGRLJAJU LEDENE VODE

Prevrtnanje kanua kao početnička greška

Srećko PALEŽEVIĆ, MSc
OŠ "Heroji Podrinja", Provo

Životni događaji inspirisani onim neverovatnim trenutcima kada nam je život u opasnosti, ostaju večno urezani u našu svest. Ova dešavanja nam najčešće menjaju dotadašnji pogled na život i utiču na budućnost.

Nakon neprospavane noći u dočeku 2021. godine u kući moje devojke Nade, osvanulo je zaista neobično lepo jutro sa dosta boja koje su ukazivale na početak dobre predstojeće godine. Sve je tako lepo mirisalo da prosto nismo mogli odoleti tome da ostanemo budni, pa smo s toga opciju spavanja pomerili za kasnije i želeli da iskoristimo taj lepi dan u Novoj godini. Otišli smo do moje kuće da čestitamo Novu godinu mojoj majci. U razmišljanju kako ćemo iskoristiti lep dan, odlučili smo izaći napolje u potrazi za nekom avanturom. Ugledali smo kanu koji je stajao u dvorištu i Nada je kroz šalu rekla:

"Hajde da veslamo".

Ja sam odmah prihvatio tu ideju, tako da smo za kratko vreme stavili kanu na automobil, ubacili vesla u gepek i zaputili se prema Savi koja protiče pokraj Prova, mesta u kome inače živimo.

Dok smo putovali prema reci, Nada mi je rekla da nikada do tada nije veslala i da je malo strah. Naravno, odmah sam se joj rekao da sam dosta vremena proveo veslajući, kako kroz školovanje u srednjoj Brodarskoj školi, gde su se redovno



IZVRTANJE U KANUU
Lokalitet Gazivode, Kosovo i Metohija, Srbija
Fotografija Vladimir Miletić

održavale regate, pa zatim i na Fakultetu spota i fizičkog vaspitanja gde sam diplomirao, na smeru Teorija i tehnologija veslanja. Pored ovoga, praksu sam sticao asistirajući profesorima pomenutog predmeta na praktičnoj nastavi. Priznala mi je da su joj sve te reči mnogo značile, a u njenom glasu više se nije osećalo prisustvo straha. Ovaj deo psihološke pripreme je značajno uticao na nekoga ko do tada nikada pre nije ušao u kanu.

Stigli smo na obalu reke i izvršili sve neophodne pripreme pre nego što smo ušli u čamac. Usledila je kratka obuka na suvom. Ja sam joj kao prvo objasnio faze zaveslaja na obali i ona je pokušavala da ih izvede. Dok sam je posmatrao kako to izvodi, sve je nekako delovalo kao da ona ustvari vesla već godinama unazad. Predložio sam da uđemo u čamac i sve to

primenimo u realnoj situaciji. Naučili smo osnovne tehnike: plat poziciju, veslanje u napred i nazad, zaustavljanje čamca iz kretanja. Ceo proces obuke prošao je pod strogim metodičkim postupcima. U kanuu smo se postavili tako da je Nada sedela na pramčanom delu, dok sam ja veslao na kremenom delu i održavao pravac. Sve je bilo jako uzbudljivo, stalno mi je ponavljala kako je prelep osećaj veslati kanu.

Nakon uspešne obuke u plitkom delu rečnog korita, odlučili smo da se otisnemo malo dalje od obale. Veslajući maticom reke uzvodno od 84. kilometra reke Save stigli smo do 86. kilometra. Iz čamca sve je zaista izgledalo božanstveno, voda je bila bistra, tekla je uobičajenom brzinom za ovaj deo rečnog toka, a pejzaž oko nas je podsećao na neku lepu bajku. U daljini smo videli ljude koji su pripremali svoje

čamce na obali, ponekad se čak i praćnuo neki šarančić, a mi smo sedeli u našem čamcu i uživali u tim divnim trenucima. Posle određenog vremena provedenog na vodi rešili smo da polako krenemo kući, sa željom da postavimo fotografije na društvene mreže koje smo napravili tokom veslanja.

Probližavali smo se obali kada je Nada rekla da joj se neopisivo jako sviđa veslanje i da bi želela da još malo vremena provedemo u čamcu. Prihvatio sam predlog. Tada mi je palo na pamet da usvojimo još jedan element obuke, da promenimo svoj položaj u čamcu, pa da ona održava pravac, a ja se okrenem prema pramcu i nastavim da veslam. Objasnio sam de je najjednostavniji način da se ovo izvede, je da se okrene u čamcu za 180 stepeni i da sedne okrenuta licem ka meni. Ona je to jednostavno učinila dok sam ja za to vreme održavao balans čamca. Još smo malo porazgovarali o tehnici veslanja gde sam pohvalio njeno veslanje i rekao da zaista deluje kao da se godinama bavi ovom aktivnosti. Zatim sam objasnio tehniku održavanja pravca (kmljenja) što joj je takođe nestvarno dobro išlo u njenim početničkim pokušajima. Tada sam najavio svoje okretanje prema pramcu, tako da ću ovoga puta ja biti "motor" čamca, koji samo vesla, a ona pored veslanja imaće i ulogu kormilara. Spuštajući svoje veslo u čamac da bih se okreo licem prema pramcu, zapazio sam da je Nada bila opuštena i delovala mi je jako sigurno u sebe. U svom tom zanosu neprospavane noći, lepog jutra, Nadinog brzog usvajanja tehnike veslanja, njene sigurnosti u to što radi, ja sam zaboravio da joj napomenem jednu jako bitnu stvar, a to je da održava balans plovila dok se ja rotiram. Okrenuo sam se prema boku čamca i pogledao u Nadu, a ona je držala ruke opušteno na koljenima i posmatrala me kako se okrećem. Pomislih tada:

"Zašto ne drži ruke na boku čamca?"

Ali opet sa druge strane ugledah je kako sedi sa raskoračnim stavom, pa sam se nadao da planira balans održavati nogama. Okrenuo sam se bočno u odnosu na



uzdužnicu čamca i izbacio stopala prema vodi. Ponovo sam pogledao u Nadu razmišljajući na koji način održava balans, ali sam nastavio okretanje. U tom trenutku je čamac krenuo da se naginje na bok u smeru mojih nogu i ja sam uz pomoć abdominalnih mišića krenuo da vraćam noge nazad u čamac u prvobitan položaj. Čamac je krenuo da se vraća u stabilno, plovno stanje, ali je Nada iz straha pritisnula bok čamca koji se vraćao u prvobitan položaj i načinila početničku grešku. Ovo smo "platili" izvrtanjem u vodu.

Ja sam krenuo leđima ka vodi. Osećaj kada sam doživeo kontakt sa vodom je bio kao da sam bio "progutan" i da sam naglo potonuo 10 metara ispod površine vode. Tonem sve dublje i dublje, a za to vreme posmatram prevrnuti čamac na površini vode i kroz glavu mi prolazi veoma velik broj misli. Naime, otac mi je preminuo na brodu upavši u vodu u decembru mesecu svega nekoliko dana pre ovog događaja. Doktori su rekli da njegovo srce nije izdržalo hladnu vodu i da je to verovatno razlog zašto je preminuo. Sve mi je to prolazilo kroz glavu, ceo čivot mi je jurio kroz misli, a onda sam se setio da je i Nada u vodi. Obuzela me je neverovatna snaga i krenuo sam da izranjam na površinu. Ledena voda kao da je dala ovom događaju neku čudnu dimenziju. Dimenziju zaustavljenog vremena. Svega desetak sekundi, a meni vreme kao da je stalo i trajalo neizmerno dugo. Izronio sam na površinu, duboko udahnuo da uzmem vazduh, ali mi je grudni koš bio blokiran kao da mi nešto stiska grudi i sprečava da dišem. Boreći se sa nedostatkom vazduha, pogledom sam tražio Nadu. Kada sam je ugledao video sam da se ona održava na vodi pored prevrnutog čamca, totalno bez reči. Odmah sam doplivaao do nje i uhvatio je za prsluk. Hteo sam da je pitam kako se oseća, ali to nisam mogao da učinim, jer je voda bila jako hladna i imao sam utisak kao da mi neko i dalje steže grudi sve jače i jače. Jedva sam uspevao do dođem do daha. Ovo je inače refleksna reakcija prilikom upadanja u hladnu vodu. Bili smo obučeni kao za šetnju gradom.

U tom trenutku na sebi smo, imali cipele, trenerke i zimske prsluke. Tada sam se setio da temperatura vode iznosi 2 stepena celzijusa, prema podacima Republičkog hidro-meteorološkog zavoda.

Jedva sam uspeo da pustim glas i da pitam Nadu:

"Da li si okej?"

Ona je samo potvrdno klimnula glavom iznad vode držeći se rukama za kanu. Prihvatio sam je u spasilački položaj želeći da je transportujem do obale, ali Nada je izustila da za to nema potrebe i da može sama da pliva. Vodeni tok nas je neprimetno nosio nizvodno. Kada sam se malo povratio pokušao sam vratiti čamac u prvobitni položaj, ali on je tada već bio pun vode tako da to nije bilo moguće. Koristili smo prevrnuti kanu kao flotacioni uređaj zahvaljujući njegovim nepropusnim komorama. Ovo je inače standardna procedura kada je reč o preživljavanju na vodi. Ostalo nam je samo da se dokopamo obale i da izađemo na suvo. Držeći se za plutajući objekat, uzeo sam u ruku pramčani kanap i krenuo vučem čamac prema obali, a Nada se držeći za bok plivala i pomagala mi u transportu. Bilo je dosta teško u ledenoj vodi sa velikom količinom odeće koju smo imali na sebi. Pored toga što smo bili ograničeni pokretima odeća nam je očuvala telesnu temperaturu i spečila hipotermiju koja je bila neizbežna u ovim situacijama. Kada smo već dovukli čamac na nekih 10ak metara do obale video nas je lokalni alas i upalio motorni čamac i došao do nas da nam pomogne.

Izašli smo na obalu i samo smo se smejali i imali smo jak razlog za to. Ljudi oko nas nisu verovali šta se dogodilo, a mi još manje. Nije nam bilo hladno, jer je spoljašnja temperatura iznosila oko 18 stepeni celzijusa, što je neverovatno za prvi novogodišnji dan. Nabacili smo čamac na automobil i vratili se kući da se presvučemo i ugrejemo.

Sve se na našu sreću završilo bez posledica, a posledice su mogle biti katastrofalne.

Sreća pa je Nada bila svesna situacije





i nije paničila, već je reagovala trezvno i pomogla je u transportu i izvlačenju. Da je bilo suprotno, u najgorem slučaju moglo je doći i do nemilih događaja sa tragičnim završetkom. Sreća je bila na našoj strani, ja sam DIF-ovac i redovno se bavim sportom, Nada je policajac i fantastične je fizičke spremnosti. To nam je umnogome olakšalo ovaj događaj i kompenzovalo nedostatak spasilačkih prsluka. Pored ovoga postojala je mogućnost pojave stanja hipotermije, gde telo gubi toplotu brže nego što je može proizvesti. U tom slučaju javlja se vrtoglavica, mučnina, ubrzano disanje, groznica, ukočenost mišića i opšta slabost čovečijeg organizma. Pored svega imali smo sreću zbog toga što se za sve to vreme provedeno u vodi nije pojavio ni jedan veći brod koji inače saobraća ovim plovnim putem.

Ali ipak sve u svemu moram priznati da svaka loša stvar ima i neku svoju dobru stranu.

Dobra strana ovog neželjenog događaja je to što je poverenje u našoj vezi višestruko dobilo na značaju, u našoj tek započetoj vezi se osetilo mnogo više sigurnosti i tada nam je potpuno bilo jasno da smo položili ispit poverenja.

“

Svega desetak sekundi, a meni vreme kao da je stalo i trajalo neizmerno dugo. Izronio sam na površinu, duboko udahnuo da uzmem vazduh, ali mi je grudni koš bio blokiran kao da mi nešto stiska grudi i sprečava da dišem.

PREŽIVLJAVANJE

SASVIM PRIRODNO

by Jovan Memedović



Sasvim Prirodno je dokumentarno putopisni serijal o prirodi, životinjama i ljudima koji žive sa prirodom. Naš tim putuje Srbijom, Crnom Gorom, Balkanom i svetom. Bili smo na Islandu, Grenlandu, Svalbardu, u Sibiru, Laponiji, Norveškoj, Tadžikistanu, Kirgistanu, itd.

Cilj nam je da kameru odnesemo na mesta na kojima je retko ili nikada pre bila, da damo glas onima koji se retko čuju, da zabeležimo predele koji se retko viđaju i da ispričamo priče o načinima života koji polako izumiru. Kroz tradiciju i kulturu naroda najbolje se vidi neraskidiva veza između čoveka i prirode. Naše priče su dokumentovane da vas podsećaju na tu vezu i da vam ne dozvole da se od prirode otuđite.

Sasvim Prirodno se emituje na prvom programu RTS-a, nedeljom u 18:25 sati. Preko satelita se može gledati širom Evrope i sveta.

”MI NE PROIZVODIMO TV EMISIJE, MI IH ŽIVIMO”

SASVIM PRIRODNO

MONTE-VIDEO D.O.O.
Domentijanova 6, 11000 Beograd
+381 11 367 22 53
www.sasvimprirodno.rs

1

RTS

Prvi

program

Državne

televizije

od 18:25 sati

svake nedelje

emituje serijal

”Sasvim prirodno”

Jovana Memedovića

SKIJANJE U LETO

Tradicija skijanja po travi

Slobodan TOŠIĆ, profesor fizičke kulture
Doktorand - Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja u Beogradu

Zahvaljujući tradiciji očuvali smo dugo skrivane tajne. Povratak svojim korenima, odlaskom u sela, otvaramo mogućnost da osvežimo pamćenje i shvatimo kako smo za sve nekada imali jednostavna rešenja, rešenja data od prirode.

Istočna Srbija, Leto Gospodnje 1966. godina, dvadeseti vek. Moje rano detinjstvo. Ujak me žurnim koracima vodi od železničke stanice iz Palanke, kamenitim planinskim putem do podnožja Stare planine. Stadosmo kod malog proplanka, sa koga se visoko penjala gusta mirisna šuma ispresecana tankom vijugavom kozjom stazom. Jutro je poodmaklo. Sunce traži svoj put preko velike planine i stidljivo pruža svoje zrake ka šumi. Tiho iz daljine odzvanjaju cvrkutavi zvuci ptičijih pesama. Odjekuje kotrljanje stenovitog kamenja niz kozju stazu. Iz beskrajno duge šume izranja dedina silueta. Hodao je žurno i lagano ka nama obuven u opanke od svinjske kože. Njegova pojava divlja kao u zveri, a ujedno pitoma, srdačna i krotka, za dete veoma interesantna. Deda umerenim pozdravnim glasom reče odsečno:

"Hajdemo!"

Krenusmo žurnim koracima kozjom stazom uz planinu kroz šumu. Vazduh je opojno mirisao, a staza bivala strmija i napornija za hodanje. Srce je bubnjalo krv u ušima. Morao sam stati.

"Deda!"

Povikah. Dedina stopala su se gubila iz vida, a ja se nađoh preplašen da ne ostanem sam u šumi. Okrete se starina, pogleda me iskričavim očima, a zatim nastavi bez reči. Tako je tekao moj prvi susret sa pravom divljom prirodom. Koštao je dečaćkih muka, a bio kao u lepom snu. Opet nas obasja divno sunce po izlasku iz šume, preko proplanka koji je uz brdo vodio do kuće.

U susret nam je dolazio moj brat uz šištanje nekih drvenih dasaka na kojima je stajao i jurio ka meni niz strminu.

Bile su to ručno rađene skije, koje je moj deda osmislio i napravio u svojoj maloj stolarskoj radionici na planini. Skije su letele veselo pokošenim proplankom celog leta. Dve daske povezane preko vrhova kanapom. Držali smo obema rukama nategnut kanap i tako upravljali, navučenim daskama skija na noge preko limenih uzengija. Kad je trebalo promeniti smer kretanja, izbeći neki žbun, nategnutim kanapom navijali smo jače vrhove skija po potrebi ka desnoj ili levoj nozi. Oduševljenju

nije bilo kraja - prolazili su dani brzo i jednako kao skije niz padinu. Ponekad smo preskakali kameni stepenik livadske terase koji je sprečavao odron zemlje prilikom prolaska kišnih bujica niz planinu. Mirišljavi otokos planinskog livadskog sena mamio nas je da stanemo na čarobne leteće daske detinjstva. Zadovoljstvo skijanja nije nam mogao pokvariti pad u trnovitu ogradu, koja je odbijala prolazak divljih zveri. Niz padinu su se prolamale upozoravajuće reči

"Čuvaj!"

prilikom zaletanja skijama, a onda dugo odzvanjao veseli odjek ranih dečaćkih godina.

““

Držali smo obema rukama nategnut kanap i tako upravljali, navučenim daskama skija na noge preko limenih uzengija.

NAŠI
PRIJATELJI,
ISTOMIŠLJENICI,
SARADNICI I
LJUBITELJI
PRIRODE



JWP GROUP
Beograd



FOTOSINTEZA
agencija za fotografiju i grafičku produkciju



OUTDOORS



“VAN DOMETA”
Radio Laguna



EKOD
PROGRAMI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

